

El telescopi es va inventar a Catalunya

Autor: Jesús Llòria

Data de publicació: 16-09-2024

Fins fa pocs anys l'invent del telescopi s'havia atribuït a Hans Lippershey, un fabricant de lents, que amb molt d'oportunisme i poca de vergonya va provar de registrar-ne la patent el 1608 a La Haia, però una escrupolosa investigació del divulgador científic Nick Pelling el 2008 va posar al descobert la rocambolesca història d'aquest frau i va demostrar al món la veritable autoria de l'invent.

Un deixeble de Galileu, Girolamo Sirtori, el 1610, ja havia atribuït l'invent a l'òptic de Girona Joan Roget, i les investigacions publicades el 1958 per l'optometrista Josep Maria Simon Guilleuma van posar sobre la pista Pelling: n'hi ha per llogar-hi cadires:

La cursa per la patent fraudulenta a La Haia

El setembre de 1608, l'astrònom i fabricant de lents, Hans Lipperhey es guanya l'admiració del príncep holandès Maurici de Nassau mostrant-li el revolucionari invent que li permetria veure qualsevol objecte a distància. Tot ufanós, Lipperhey presenta la patent el 2 d'octubre. Però no serà l'únic. Uns dies després, dues persones més es presenten pel seu compte al registre de patents amb artefactes molt semblants, aquests individus són l'òptic Jacob Metius (14 octubre) i un conegut venedor ambulat dit Zacharias Janssen (17 octubre).

Casualitat? És que tots tres van fer el mateix invent i a la vegada? Els tres holandesos, per dir-ho d'alguna manera, eren uns oportunistes. Les investigacions per escatir la trama són referenciades ja el 1655. La clau de l'embolic rau en Zacharias Janssen. El seu fill va explicar com el pare, en realitat, va copiar el disseny d'un artefacte que datava de l'any 1590 i que l'havia comprat a la Fira de Frankfurt de 1608. Convençut d'haver trobat la gallina dels ous d'or, va intentar vendre'l a un noble alemany, però no ho va aconseguir, perquè una de les lents estava trencada i perquè el preu era exorbitat. Llavors va tornar de seguida a Holanda, amb la voluntat de fabricar alguna cosa semblant, però Janssen no era òptic i necessitava lents. Demanà ajuda a Lipperhey i també a Metius. Quan construeix el seu propi

telescopi i se'n va cap a l'oficina de patents, Lipperhey i Metius ja se li havien avançat.

El telescopi el va inventar Joan Roget a Girona el 1590

A Telescopium sive Ars perficiendi novum illud Galilaei visorium instrumentum ad sydera, publicat el 1618, l'erudit milanès Girolamo Sirtori explica com la seva recerca dels orígens del telescopi el van dur al Principat el 1609. A Girona coneix En Joan Roget, un vell mestre fabricant d'ulleres, membre d'una família dedicada a la construcció d'instruments científics, que li mostra el llibre on tenia descrit i calculat el seu invent, amb la precisa col·locació de les lents còncava i convexa. El 1590 havia venut el seu telescopi al qual li va dir "ullera per mirar lluny". Sirtori parla també del seu germà Pere Roget, mestre fabricant d'ulleres a Barcelona: «Ningú no ha traçat telescopis més exactes que aquests germans Roget».

El 1958, l'oftalmòleg, optometrista, historiador i col·leccionista, Josep Maria Simon Guilleuma publica els resultats de la seva recerca confirmant En Joan Rogent com l'autèntic inventor del telescopi. L'ofici de fabricants de lents gaudeix d'una llarga tradició a Catalunya i ja al segle XIV els tallers de Barcelona són reconeguts internacionalment. Precisament, un testament datat a Barcelona el 1593 descriu curosament una "ullera llarga" guarnida de llautó d'una longitud aproximada a vint centímetres que En Pere de Cardona llega a la seva dona. Pocs anys després, hi ha registrats enginyers similars, propietat de diferents mercaders catalans. El 5 de setembre de 1608, en una subhasta dels béns d'En Jaume Galvany, a Barcelona, un desconegut compra una ullera de llauna per mirar lluny i se l'emporta immediatament a Frankfurt, la fira on es presentaven anualment els llibres i les novetats científiques. Allà coneix En Janssen i li ofereix anar a mitges en el negoci a canvi que aquest vengui l'objecte als seus clients. Aquest, fascinat per l'objecte, fa l'impossible per quedar-se l'invent.

I, vet aquí com, un cop més, a causa de l'ambició i la manca d'escrúpols d'alguns, creadors com En Joan Roget han quedat sense el merescut reconeixement.

Jesús Llòria

Partint d'una publicació vista al «Diari de Girona», vaig contrastar la literatura, posteriorment cercada amb diverses fonts, que em van ajudar a muntar com un trencaclosques, peça a peça, aquest contingut:

<https://www.historytoday.com/archive/who-invented-telescope>

<http://dbe.rah.es/biografias/4824/juan-roget>

https://ca.wikipedia.org/wiki/Joan_Roget

<https://www.diaridegirona.cat/cultura/2008/09/16//287371.html>

<https://www.historyofinformation.com/detail.php?id=4093>

https://reader.digitale-sammlungen.de//en/fs1/object/display/bsb10053132_00001.html

<http://www.galeriametges.cat/galeria->

[fitxa.php?icod=IKLsa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=1&ved=0CCgQ6AEwAA#v=onepage&q&f=false">fitxa.php?icod=IKLsa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=1&ved=0CCgQ6AEwAA#v=onepage&q&f=false](#)

<http://www.ub.edu/cca/pdfs/simon.pdf>

Podeu accedir a l'article original a través del següent enllaç:

<https://historiavibrant.cat/el-telescopi-es-va-inventar-a-catalunya/?fbclid=IwAR0icZKBwqsxjeZwLrBYKB77OpRaIMhYu9LWj0BUe98RRQREP7V2t5qxrK>